

Lycksele Kommuns yttrande över utredningen ”En god kommunal hushållning (SOU 2021:75)”

Beslut

Kommunstyrelsen ställer sig bakom yttrandet över utredning ”En god kommunal hushållning (SOU 2021:75)” och skickar det vidare till finansdepartementet.

Bakgrund

Finansdepartementet har inbjudit Lycksele kommun att lämna synpunkter på betänkandet. Yttrandet ska vara departementet tillhanda senast 10 januari 2022. Regeringen har förordnat generaldirektör Clas Olsson som särskild utredare för att bedöma om nuvarande regelverk för ekonomisk förvaltning i kommunallagen (2017:725) utgör en bra grund för effektiv ekonomistyrning (dir. 2020:88). Utöver att bedöma nuvarande regelverk ingick även att föreslå ett sammanhållet regelverk som ger kommuner och regioner goda förutsättningar att möta framtidens utmaningar.

Bakgrunden till utredningen är att kommunsektorns ekonomi, trots flera år av god ekonomisk tillväxt, uppvisar en sårbarhet till följd av ökad skuldsättning, ökat åtagande i de kommunala företagen samt svårigheter att anpassa den kommunala verksamheten till befolkningsförändringar. Utifrån väntade utmaningar bland annat gällande förändrad demografi i kommunerna har det identifierats en risk att kommuner med redan svag ekonomi ytterligare kommer försvagas.

Utredningens uppdrag har mer specifikt handlat om utformningen av kravet på en god ekonomisk hushållning och balanskravet, om resultatutjämningsreserver och huruvida de borde göras obligatoriska

God ekonomisk hushållning infördes som begrepp i 1991 års kommunallag och fördes över oförändrad till nu gällande kommunallagen. Kravet på att upprätta en budget i balans infördes 1998 och möjligheten att underfinansiera en budget med hänvisning till synnerliga skäl infördes 2004. Möjligheten för kommunerna att avsätta pengar till en resultatutjämningsreserv infördes 2013 med syfte att förstärka möjligheterna för kommuner att själva utjämna intäkter över tid.

Bedömning

Lycksele kommuns synpunkter

Allmänna synpunkter

Lycksele kommun är positiva till en översyn av det finansiella regelverket för kommunerna och tycker det är av stor vikt att staten förbättrar planeringsförutsättningarna för kommunerna. Lycksele kommun ställer sig också positiva till att flera delar stärker koncernperspektivet. Däremot blir det motstridigt när delar av utredningen som begreppet stark finansiell ställning tar sikte på enbart kommunen. Hur kommunerna väljer att organisera sig bör inte ha så stor påverkan på hur det finansiella regelverket kan tillämpas, som det faktiskt skulle få.

Flera förslag i utredningen har en negativ inverkan på det kommunala självstyret. Lycksele kommun anser att det kommunala självstyret är något att värna och stärka. Kommunerna har själva den bästa möjligheten att anpassa sig efter sina förutsättningar. Ett stramare regelverk ger i sig inte bättre förutsättningar för kommuner med svag ekonomi, för att komma till rätta med de problemen krävs andra insatser. Genom att i stället stärka det kommunala självstyret och ge större möjligheter för kommunerna att anpassa sig till sina förutsättningar, anser vi att god ekonomisk hushållning kan stärkas.

Vidare har svarstiden på remissen har varit för kort för att kunna behandlas på ett bra sätt i den politiska processen. Vi anser även att för få kommuner har inbjudits att svara på remissen för att ge en representativ bild av kommunsveriges olika åsikter.

Kommunerna i region 10 har tagit del av remissen och givits möjlighet att komma med åsikter om svaret.¹

¹Samverkan mellan kommunerna Arjeplog, Arvidsjaur, Dorotea, Lycksele, Malå, Norsjö, Sorsele, Storuman, Vilhelmina och Åsele.

Vikten av goda planeringsförutsättningar (6.2)

Lycksele kommun delar utredningens bedömning att goda planeringsförutsättningar är av stor vikt för kommunerna. I dagsläget utgör dock den stora mängden riktade stadsbidrag ett hinder för goda planeringsförutsättningar. Flertalet av de riktade stadsbidragen kräver att kommunerna ökar sina kostnader vilket kan stå i konflikt med god ekonomisk hushållning. Det stora antalet riktade stadsbidrag har även negativ påverkan på det kommunala självstyret.

God kommunal hushållning (6.3)

Lycksele kommun ställer sig neutrala till förslaget att ändra begreppet från god ekonomisk hushållning till god kommunal hushållning. Även om begreppet god kommunal hushållning blir ett vidare begrepp än god ekonomisk hushållning så är god ekonomisk hushållning ett inarbetat och vedertaget begrepp.

Lycksele kommun tillstyrker förslaget om program för god kommunal hushållning. Lycksele kommun är positiva till förslag som betonar vikten av långsiktighet i kommunernas ekonomiska planering. Däremot föreslår vi att beslut om omfattning och frekvens på uppdatering lämnas till fullmäktige i stället för att skrivas in i lag. Om lagstiftaren anser det nödvändigt, skulle en minimigräns på

omfattning och frekvens kunna skrivas in i lagen, även om vi anser att det är bättre att lämna upp till kommunerna utifrån förutsättningar och behov.

Införandet av utredningens förslag bör träda i kraft år 2024 för att ge kommunerna möjlighet att arbeta med förslaget. Många kommuner fattar beslut om budget 2023 under juni 2022 vilket skapar dåliga förutsättningar för tillämpning 2023.

Ekonomi i balans (6.4)

Synnerliga skäl

Lycksele kommun avstyrker förslaget om att ta bort möjligheten för kommunerna att åberopa synnerliga skäl. Med tanke på alla de eventualiteter som en kommun kan ställas inför, måste det finnas en möjlighet att underfinansiera en budget eller att inte behöva återställa ett negativt balanskravsresultat. Exempel på när detta kan vara aktuellt är vid omstrukturering av en verksamhet för att nå ekonomisk balans på sikt eller till följd av plötsligt uppkomna kostnader vid exempelvis naturkatastrofer.

Att ta bort möjligheten att åberopa synnerliga skäl för att ett fåtal kommuner använt synnerliga skäl på fel sätt är orimligt. Förslaget riskerar att påverka både kommunernas på förutsättningarna för en god kommunal hushållning och det kommunala självstyret negativt.

Lycksele kommun föreslår i stället att det görs en tydligare definition av vad som är synnerliga skäl. Detta för att undvika godtyckliga tolkningar som på sikt kan leda till obalans i kommunernas finanser.

Stark finansiell ställning

Lycksele kommun avstyrker förslaget om stark finansiell ställning. Utredningens definition gällande stark finansiell ställning anser vi vara för strikt. Vi ser en risk att 50% soliditet inklusive ansvarsförbindelser blir ett mål för kommunerna för att få större finansiell frihet, vilket kan leda till suboptimering. Måttet utgår även från kommunens soliditet och inte kommunkoncernens, vilket gör att kommunens organisation kan bli avgörande.

Vi ser också att undantaget från att lägga en budget i balans eller att inte behöva återställa ett negativt balanskrav, i praktiken inte kan nyttjas av kommuner som har eller har haft en krympande befolkning. Detta eftersom definitionen utgår från soliditeten inklusive ansvarsförpliktelser för pensionsförpliktelser, där ansvarsförpliktelsen är en stor belastning för de kommuner där minskande antal medborgare ska bära kostnaderna. Förslaget försvårar även finansiellt stabila kommuner att göra omstruktureringar eller hantera plötsligt uppkomna situationer vilket inte beskrivs som utredningens mening. Om fler kommuner omfattas av begreppet stark finansiell ställning, skulle behovet av särskilda skäl troligtvis minska.

Lycksele kommun anser att det skulle vara bättre om fullmäktige beslutade om egna riktlinjer för stark finansiell ställning som en del i program för god kommunal hushållning.

Nya balanskravjusteringar

Lycksele kommun tillstyrker utredningens förslag att förändrade beräkningar av pensionsförpliktelser ska undantas vid beräkning av årets resultat efter balanskravjusteringar.

Resultatreserv (6.5)

Lycksele kommun ser positivt på att resultatutjämningsreserven ersätts av en resultatreserv med ett regelverk som skapar ett friare nyttjande för kommunerna. Vi anser dock att det ska vara upp till fullmäktige att fastställa riktlinjer och storlek på resultatreserven.

Lycksele kommun anser att förändringen är bra utifrån att minskade intäkter för kommunerna behöver inte alltid vara direkt kopplade till det allmänna konjunkturläget, utan kan påverkas starkt av exempelvis det lokala näringslivet. Små kommuner med någon eller några stora arbetsgivare kan drabbas väldigt hårt om en verksamhet försvinner från orten. I sådana fall ser vi att kommunerna själva har större möjligheter att utjämna intäktsskillnader än vad staten har.

Lycksele kommun avstyrker förslaget om att kommunerna måste ha ett positivt eget kapital för att göra avsättningar till resultatreserven. Vi anser att det inte löser några finansiella problem att utestänga kommuner från möjligheten att reservera medel till en resultatreserv. Förslaget kan tvärt om ha en motsatt verkan.

Lycksele kommun anser att under den föreslagna övergångsperioden på 10 år bör det vara upp till kommunerna om de vill behålla och förbruka medlen i resultatutjämningsreserven eller om de vill överföra medlen från resultatutjämningsreserven till resultatreserven utan krav på positiv balansräkning.

Konjunkturutjämning (6.6)**Statlig garanti för kommunernas intäkter**

Lycksele kommun ser positivt på förslaget om en statlig garanti för kommunernas och regionernas intäkter. En sådan garanti skulle ge bättre planeringsförutsättningar för kommunerna och verka för en större stabilitet. Det är dock väldigt viktigt hur garantin utformas så den ger avsedd effekt och har en påverkan på kommunernas ekonomistyrning.

Nuvarande hantering, där staten fattar beslut om stöd till kommunerna under rådande kriser, skapar osäkra planeringsförutsättningar och har en dålig träffsäkerhet.

Budget, räkenskaper och uppföljning (6.7)**Delårsrapport**

Lycksele kommun tillstyrker inte förslaget att förenkla och tidigarelägga delårsrapporten. Förslaget att senast i juni behandla en förenklad delårsrapport kommer göra att kvalitén och träffsäkerheten på delårsrapporten försämras. Redan idag upprättar många kommuner frivilligt en resultatprognos för året under april, maj eller juni och behandlar den i fullmäktige.

Utredarnas ambition om att tidigare på året avkräva fullmäktige ett beslut om plan för budget i balans vid stora budgetavvikelser är god, men bör även fortsättningsvis lämnas upp till kommunerna att besluta. Den föreslagna förenklingen av delårsrapporten anser vi inte vara i linje med utredningens mål om att i högre omfattning inkludera verksamhet och koncern i uppföljningen.

Att tidigarelägga delårsrapporten riskerar dessutom att öka arbetsbördan för kommunerna och regionerna under en period med redan hög belastning.

Vägledning och stöd inom ekonomistyrning (6.9)**Ny myndighet för rådgivning till kommunerna**

Lycksele kommun avstyrker förslaget att skapa en ny myndighet för rådgivning till kommunerna. Den vägledning och stöd vi får idag från SKR, RKR, RKA och andra organisationer fungerar bra.

Statistik (6.10)

Lycksele kommun håller med utredningen om att den statistik som kommunerna lämnar från sig är viktig. Vi anser att om kommunernas administrativa börda ska öka, måste nyttan av uppgifterna uppväga arbetet och skapa värde för både stat och kommun. Då utredningen inte kan påvisa det, avstyrker Lycksele kommun förslaget om ytterligare uppgifter i räkenskapssammandraget.

Beslutet skickas till

Finansdepartementet

Roland Sjögren

Kommunstyrelsens ordförande

Beslut enligt:

Kommunstyrelsens delegationsordning 2020-11-24 § 167, punkt 1:18